

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI

Nurmatova M.SH. Xasanova SH.T.

**RASM BUYUM YASASH VA
BOLALARNI TASVIRIY
FAOLIYATGA O'RGATISH
METODIKASI**

(O'quv qo'llanma)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
O'RTA MAXSUS, KASB-HUNAR TA'LIMI MARKAZI

M.SH.NURMATOVA, SH.T.HASANOVA

**RASM, BUYUMLAR YASASH VA
TASVIRIY FAOLIYAT
METODIKASI**

*O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi
O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi markazi tomonidan
pedagogika kollejlari uchun o'quv qo'llanma sifatida
tavsiya etilgan*

«Musiqa» nashriyoti
Toshkent
2010

85.31

N87

M.Sh.Nurmatova.

Rasm, buyumlar yasash va tasviriy faoliyat metodikasi: o'quv qo'llanma / M.Sh.Nurmatova, Sh.T.Hasanova; muharrir H.Yusupova; O'zbekiston Respublikasi oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi markazi. – Toshkent: Musiqa, 2010. 184 b.

BBK 85.15я721

Bolalarni san'atga oshno qilish, ularga go'zallik tuyg'usini singdirish ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu o'quv qo'llanma talabalarda maktabgacha yoshdagi bolalarning tasviriy faoliyatiga rahbarlik qilishning maqsad va vazifalari, badiiy faoliyat qobiliyatlari va ijodini tarbiyalash, oilada va maktabgacha ta'lim muassasasida bolalarning tasviriy faoliyatiga rahbarlik qilish usullari, rasm chizish, loy ishi, applikasiya va qurish-yasashga o'rgatish usullari, tasviriy san'at bilan tanishtirish metodikasi haqidagi bilimlarini boyitishga yordam beradi.

Taqrizchilar: **N.M.Egamberdieva** – pedagogika fanlari nomzodi
M.P.Ibragimova – Pedagogika kolleji o'qituvchisi

Maxsus muharrir: **O.U.Hasanboyeva** – pedagogika fanlari nomzodi,
professor

ISBN 978-9943-307-57-5

© «Musiqa» nashriyoti, 2010

© M.Sh.Nurmatova, Sh.T.Hasanova, 2010

KIRISH

O'sib kelayotgan yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalash borasidagi mavjud muammolarni hal etish ta'lim va tarbiya samaradorligini zamon talablari asosida ta'minlash, uni dunyo talablari darajasiga olib chiqishga erishish, yosh avlodga ta'lim-tarbiya berishda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga tayanish orqali ta'lim-tarbiyaning mohiti mazmunini shakllantirish va takomillashtirish, maktabgacha tarbiya tizimini xalqimizning boy tajribalari asosida boyitib borish va uning yangi qirralarini izlash bugungi kunning dolzarb muammolaridir. «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi», «Ta'lim to'g'risida» O'zbekiston Respublikasi Qonuni talablariga muvofiq holda tayyorlangan bo'lib, milliy tarbiyani, ta'lim tizimidagi jahon miqyosidagi yutuqlar asosida yuksak siyosiy hayotga mustaqil ravishda mo'ljalni to'g'ri ola bilish qobiliyatiga ega bo'lgan kadrlarni, yangi avlodni shakllantirishga yo'naltirilganidir.

Ushbu qo'llanma maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning estetik tarbiyasi, badiiy mehnat malakalarini, estetik tasavvurlarining shakllanishini va bolalar badiiy ijodkorligining rivojlanishini ko'zda tutadi. Qo'llanma tasviriy faoliyat jarayonida bolalarning badiiy ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish mezon, prinsiplari asosida maktabgacha ta'lim muassasasida rasm chizish, loydan buyum yasash, qirqib yelimplash, qurish-yasashga o'rgatish vazifalari, mazmuni, uslubiyoti bilan tanishtiriladi. Qo'llanmaning yakuniy mavzulari katta tarbiyachining, maktabgacha ta'lim muassasasi va pedagogika kollejlari shu fan o'qituvchisining ishini belgilab beradi. Qo'llanmada bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish borasida o'tiladigan mashg'ulotlarning namunaviy ishlanmalari ham o'z o'rnini topgan. Talabalarning tanlagan kasblariga qiziqishlarini uyg'otish, olgan bilimlarini rivojlantirish, tasviriy faoliyat orqali olgan ko'nikma va malakalarini shakllantirishga ham katta ahamiyat berilgan.

I BOB.

TASVIRIY SAN'AT NAZARIYASI, UNING TUR VA JANRI

San'atning turlari juda ko'p. Ular musiqa, kino, teatr, xoreografiya, tasviriy san'at va boshqalardir. Odatda borliqni tasviriy obrazlarda, shakllarda, fazoviy kenglikda yoki tekislikda (qog'oz yuzasida, devor yuzasida va hokazolarda) aks ettiradigan san'at tasviriy san'at deb ataladi.

San'atkor real borliqni o'z asarlarida tasvirlar ekan, u hech vaqt uni mexanik ravishda ko'chirmaydi. Aks holda, u yaratgan san'at asarlarining fotograf yaratgan rasmlardan farqi bo'lmay qoladi. San'atkorning vazifasi oliyroqdir. U hayotda mavjud bo'lgan voqea va hodisalarni tasvirlar ekan, u tasvir orqali o'zini hayajonlantirgan biron bir fikrni ilgari suradi, ijtimoiy hayotda sodir bo'layotgan voqea va hodisalarning mohiyatini ochib berishga intiladi, ularga o'z munosabatini bildiradi, hukmini chiqaradi. Masalan, rassom biror shaxsning rasmini ishlar ekan, u hech vaqt uni faqat o'ziga o'xshatishga intilish bilan chegaralanmaydi.

Rassom shu ishlayotgan tasviri orqali, avvalo, o'zining fikr va tuyg'ularini tomoshabinga yetkazishga harakat qiladi. Tomoshabin rasmda tasvirlangan olijanob, mard kishilar obrazini ko'rib, undan g'ururlanadi (chunki rassom ham g'ururlanib shu rasmni ishlagan) unga taqlid qiladi, undan o'rnak oladi. Agar asarda pastkash, razil odam tasvirlangan bo'lsa, tomoshabin undan nafratlanadi. Tomoshabin o'zida shunday xususiyatlar bo'lmasligi uchun harakat qiladi. Bundan ko'rinib turibdiki, tasviriy san'at asarlari san'atning boshqa turlari — adabiyot, kino, teatr va hokazolar kabi insondagi ajoyib fazilat borliqni bilish, uni o'rganish va sirlarini ochishga bo'lgan ehtiyojlarni qondirishga faol ta'sir ko'rsatadi. Tasviriy san'at asarlari ko'rish uchun mo'ljallangan san'atdir. Uni ko'rish orqaligina zavq olish mumkin.